

Öğrenci Hareketi Alanındaki Devrimci Çalışma İçin Bir Özeleştirici Taslağı -II-

II. ÖĞRENCİ HAREKETİNE ÖZGÜ ÇALIŞMA NASIL OLMALI(YDI)?

«Her Toplumsal Alanda Verilecek Mücadele O Alanın Özgül Çelişkilerinden Kaynaklanır» Demek, Devrimcilerin O Alandaki Kitlelerin Ekonomik-Hukukî Sorunlarıyla Uğraşmayı Esas Alması Gerekir Demek Değildir.

Sosyalizmin, iktidar konumuna gelindikten sonra «kurulmaya» başlanacak bir «düzen» olduğu yolundaki anlayışın çarpıtıcı etkileri sadece şu yukarıda anlattıklarımızla sınırlı kalmamaktadır. Bu etkileri «demokratik mücadele» ve «politik mücadele» kavramlarına verilen içerik konusunda da görmekteyiz. Bu kavramların içeriklerinin yanlış biçimde kavranması, öğrenci hareketi alanında, o alana özgü çalışmanın bütünüyle bir kenara atılması sonucunu doğurmuştur.

Söz konusu anlayışa göre politik hedeflerin gerçekleştirilebilmesi iktidar konumuna bağlıdır ve iktidar alınmamışsa, bütün mücadele iktidarın alınması hedefine göre yürütülür demiştik. Toplumun politik iktidarına gelmeden önceki süreci suf iktidar için mücadele ile sınırlandırmak, özgün sosyalist çalışmanın gereksizleştirilmesi anlamına gelir. Çünkü iktidara yönelik mücadele sosyalist olunmadan da yapılabilir; ve bunu böyle yapan çok sayıda politik güç vardır. İktidarı almak için mücadele eden gücün kendisini sosyalist diye tanımlaması, başlıbaşına, onun mücadelesine sosyalist bir nitelik kazandırmaz. Herhangi bir politik kadronun yürüttüğü mücadelenin sosyalistçe olup olmaması, onun kitlelerle kurduğu ilişkilere, kitlelerin bu hareketin içinde ve bu önderliğin insiyatifi altında giderek artan ve çeşitlenen bir eylemlilik içine girip girmediğine bakılarak anlaşılır.

Oysa, sosyalistliği kendinden menkul bir önderlik için, yürüttüğü mücadelenin sosyalistçe olacağı ebediyete kadar garanti altına alınmıştır, çünkü bu mücadeleyi o yürütmektedir. Kendisinin yönetimindeki eylemleri sosyalistçe, kendisinin yönettiği mücadeleyi sosyalistçe ve nihayet kendisinin iktidarda olduğu bir düzeni sosyalizm sayar.

Devrimcilerin bu anlayıştan etkilenmeleri sonucu, «kitle bağları» sorununa nasıl yaklaştıklarını, sayısız deneyden geçmiş kişiler olarak artık çok açık biliyoruz. Bunu yukarıda da konu ettik. Aynı anlayışın bir başka sonucunu da şimdi ele alacağız. Öğrenci hareketi alanına özgü çalışmanın bir kenara atılmasından söz ediyoruz.

Belki birçoklarına, öğrenci hareketine özgü ça-

alışma bir kenara atıldı dememiz tuhaf görünecektir. Bunlar hayretle, «Öğrencilerin demokratik taleplerine sahip çıkılmadı mı? Ders teksirleri, sınav hakları, kantin vb. sorunlarla ilgilenilmedi mi?» diye soracaklardır. Biz de asıl düşündüğümüzü anlatabilmek için işte tam bu tip soruların gelmesini bekliyoruz zaten.

Evet, devrimciler, öğrencilerin «sorun»larına çare bulunması talepleriyle çok kez harekete geçmişlerdir. Ama bunu yaparken son derece önemli birtakım yanlışlıkları yeniden-üretim durmuşlardır. Bir düşünelim: «Öğrencilerin talepleri» başlığı altında topladığımız bir dizi talebi kim formüle etti? Öğrenci kitlesi mi? Hayır. Bizler öne sürdük. Öğrencilerin bu işe herhangi bir katkısı oldu mu? Çok sınırlı birkaç yer dışında hayır.

Burada ilk çarpıklık, öğrencilerin farkında bile olmadıkları birtakım «yoksunlukları» ifade ederek, onların taleplerini onlar «için», onlar «adına» ortaya atma tavrında ve «kitleleri sahiplenme» anlayışındadır. Önemli olan, bir özel alandaki kitlenin, kendi sorunlarının farkına vararak, bunların nasıl giderileceğine ilişkin çözüm yolları bulması ve talepler doğrultusunda harekete geçmesidir; mücadele yürütmeye kendi kaderini belirlemeye doğru gelişmesi, canlanmasıdır. Devrimcilerin, genel olarak kitlenin farkında, bilincinde olmadığı birtakım talepleri propaganda amacıyla formüle etmesi son derece normaldir, doğrudur. Fakat bu, asıl olarak, söz konusu kitlenin sorunlarının bilincine varması ve mücadeleye girişmesini sağlama amacıyla yapılırsa doğrudur. Yani kitlenin kendi mücadelesini yürütmesine katkıda bulunma, böyle bir atılımı teşvik etme amacıyla devrimciler, öğrenci kitlesinin öne sürmesi gereken birtakım talepleri ifade edebilir ve kitleleri mücadeleye girişmeye çağırabilir. Fakat hiçbir zaman, kendine devrimci sıfatını veren hiçbir güç, herhangi bir alandaki kitleye, «Sizin taleplerinizi en iyi biz karşılarız Biz iktidar olursak sizin sorunlarınız da halledilir. Bu nedenle arkamızdan gelin, bizi destekleyin!» diyemez; Sosyal-demokratların konumuna düşemez.

Devrimciler, kitlenin hareketlendirilebilmesi oranında içinde örgütleneceği, mücadelesini yürüteceği ve zamanla bu sözünü ettiğimiz türdeki sorun ve taleplerinden çok daha ötesini görerek, kaderini belirleme işini bütünüyle kendi eline alacağı ortamlar, ilişkiler, kurumlar yaratmaya çalışmalıdırlar. Kitlelerin, kendi yönetimleri altında daha iyi yaşayacağını propaganda etmek değildir, dev-

rimcilerin yapması gereken. Kitlelerin, tepelerinde hiçbir yönetici bırakmayacak ölçüde ve kapsamda bir girişkenliğe, insiyatife, deneye sahip olmalarını sağlamak, onları teşvik etmektir. «Önderlik», bu anlamda, kitlelerin herhangi bir önderliğe ihtiyaçlarının kalmayacağı bir aşama için çalışmak, kitlelerin böyle bir aşamaya varmak için yaşamaları gereken deneyleri, sahip olmaları gereken bilgiyi, insiyatifi onlara kazandıracak eylemleri, örgütlenmeleri önermek, oluşturulmasına katkıda bulunmak, bu şekilde «yol göstermek»tir.

Devrimcilerin, bunun yerine, «kitlenin sorunlarını halletme» gibi yanlış bir anlayışa* sürüklenmeleri, öğrenci hareketi alanında sosyalistçe bir mücadelenin oluşturulmasının önünde büyük bir engeldir.

Bu konudaki başka bir büyük engel ise, «kitlenin sorunları/talepleri» kavramının içeriğinden kaynaklanmaktadır. Geçtiğimiz hareketli yıllar içinde, bu sorunlar/talepler hep kitlelerin burjuva düzeninde içinde buldukları konum ve onlara düşen toplumsal işlevler veri alınarak saptanmıştır.

Burjuva düzeninde bütün farklı toplum kesimleri, kendilerinin toplumsal yeniden-üretim süreci içindeki işlevlerini veri alarak, ekonomik durumlarını, hayat koşullarını düzeltme mücadelesi verirler. Öğrenciler de, daha rahat ve elverişli binalarda öğrenim görmek, gelişkin ders araçlarından yararlanmak, sınav sistemlerinin mantıksız zorluklarından kurtulmak vb. istediklerinde, aslında burjuva düzeninde kendilerine verilmiş toplumsal işlevin ötesine geçmemektedirler. Sadece, bu düzendeki işlevlerini değişmez kabul ederek bu koşullarda daha iyi yaşamının yollarını aramaktadırlar.

Bu konuyu açmak için, şu gerçeğe bakalım: Bu ülkede yıllardır öğrenci eylemlerinin değişmez sloganları haline gelen teksir, kitap, ders araçları, sınav zorlukları, kantin-yemek, «fakülte statüsü» vb. sorunlar talepler, gelişmiş kapitalist ülkelerde bütünüyle ortadan kalkmış şeylerdir. Yani aşılmışlardır. Öğrencilere bütün bu «haklar» tanınmıştır. Eğer «demokratik üniversite» ile, öğrenci kitlesinin bu «hak»lardan yararlandığı bir öğretim düzeni anlatılmak isteniyorsa, emperyalist metropollerdeki öğretim sistemleri gayet «demokratik»tir.**

Bu gösterir ki, kapitalizm rasyonelleri içinde elverişsiz bir durum yoksa, burjuvazi, bizim «hak» diye uğrunda çırpındığımız birçok koşulu gönül-

* Birçok okuldaki «temsillik kurumlarının» çalışmasını hatırlayalım. Öğrenci temsilcilerinin zamanla kendilerini nasıl bir tür idareci haline getirdiğini düşünelim. Bu noktada sözünü ettiğimiz yanlış anlayış böylece birden somutlaşacaktır.

** Sözü geçiyorken, yıllardır uğrunda büyük mücadeleler verdiğimiz «demokratik üniversite» hedefinin içeriğini ne kadar açık, net şekilde belirleyebildiğimizi düşünelim. Düşünelim ki eğitim alanındaki mücadelenin en temel hedeflerinden olan «demokratik üniversite» bizler için bile pek belirsizdi.

rahatlığıyla sağlamaktadır. Bu ülkede de düzen bir parça istikrara kavuşsa, egemen sınıflar, *bizzat kendi ihtiyaçlarına bile doğru dürüst cevap vermeyen* bir eğitim-öğretim sistemini düzeltme amacıyla bizim asla verilmeyeceğini sandığımız o «hak»ların bir kısmını öğrencilere vererek işe başlayabilir.

Bu ülkedeki özel koşullardan ötürü, bu, uzun zaman gerçekleşmeyebilir de. Ama yine de teorik olarak bütün bu «hak»lar, «demokratik talepler» vb., burjuva ufkunu aşan, bozan şeyler değildir. Çünkü bütün bunlarda, öğrencilerin, kapitalist yeniden-üretim şu ya da bu düzeyinde yer alacak «aydın» adayları olma konumu tartışma konusu yapılmamaktadır. Bütün bir öğretim sisteminde verilen eğitimin içeriği, her bilgi dahna ilişkin burjuva rasyonellerinin satır aralarında öğretildiklerinden oluşan bir *sistemin*, gerçeklerin çarpık biçimde kavranmasına yol açan burjuvaca özü olduğu gibi durmaktadır.

Bu çerçevede içinde, bugüne kadar «öğrencilerin sorunları/talepleri» başlığı altında toparlanan, «hak» diye adlandırılan taleplerin, burjuvaca bir demokratik mücadele anlayışı ile ortaya sürüldüğünü söyleyelim. Yani öğrencilerin, burjuva toplumsal yeniden-üretim sürecinde üstlenecekleri işlevi veri alan, bu zemin üzerinde «hayat koşullarını düzeltmek» amacı taşıyan taleplerdir bunlar. «Öğrenci» diye nitelenen unsurun varolan düzendeki rolü ve «aydın» olarak üstleneceği rol gündeme getirilse ve eleştirilse, öne sürülecek talepler çok başka olurdu. Verilecek mücadele de öyle. Eğitim-öğretim *sisteminin*, burjuva ideolojisinin yeniden-ütilmesi ve insanların bu ideolojiyle yoğurulması işini yerine getirdiği; bu sistemde «ders» olarak; «nesnel bilgi» olarak; bütün sınıf çatışmalarından bağımsız, toplumun gündelik, «bayağı» sorunlarından çok yukarılarda bir yerde bulunan yüce «bilim» olarak sunulan her şeyin bu açıdan *eleştirilmesi* gerektiği görülmeliydi. Bövle bir eleştirinin, hem öğrencilerin bu hedefe yöneltilmesi sonucunda oluşturulacak yaygın, hareketli, kitlesel örgütlenmeler içersinde hazırlanması, hem de «sorunlarının» farkına varan görece ileri durumdaki öğrencilerin bile ufkunu aşan, alternatif bir düzey yaratarak öğrenci hareketinin niteliğini yükseltmesi sağlanmalıydı.

Mümkün en geniş kapsamıyla düşünülmesi gereken böyle bir «eleştiri» faaliyeti, sosyalistlerin, öğrenci hareketi alanının özgül çelişkilerinden hareketle oluşturacakları özgün mücadele olacaktır. Bunun yanında, eğitim-öğretim sisteminin ve görevlilerinin geri, kaba durumundan kaynaklanan başka sorunların halli içinde çalışılacaktır elbette. Ama içinde bulunduğu konumun gerçek yüzünü görmeye başlamış, kendisine «bilim» diye sunulan burjuva ideolojik görüşlerin gerçek-dışlığının farkına varan ve zamanla «kendi eğitimini kendisi hazırlama» hedefine doğru yönelebileceği bir pratik içinde olan öğrencilerin hareketi, bu öteki sorunları da kendine özgü örgütlenmeler, eylemler içinde, kolektif insiyatifiyle çözmeye girişecektir.

Öğrenci hareketi alanının özgül çelişkilerinden kalkarak, bu kısaca özetlediğimiz içerikte bir mücadelenin oluşturulması gereğini devrimcilerin kavramaması; ve öğrenci hareketi alanının özgül çelişkileri olarak sadece varolan eğitim kurumlarının genellikle hukuki, bazen teknik aksaklıklarını, bozukluklarını görmesi, tesadüfî bir durum değildir. Burada da, baştan beri andığımız çarpık sosyalizm anlayışının etkisi söz konusudur. Sorun, kitlelerin bu düzen içindeki işlevlerini, hayat görüşlerini, değer yargılarını, davranış ilke ve alışkanlıklarını değiştirmek şeklinde değil de, iktidarı almakla sınırlı konuşma, elbette kitlelerin haldeki durumları, dolayısıyla bu düzen içindeki «sorunları» talepleri de veri alıncağıdır. Kitlelere, «Bizim yönetiminiz altında sorunlarımız çözülecek, bunun için bizi destekleyin!» demek gibi bir tutuma girilince, kitlelerin şu anki bilinçleriyle kendiliklerinden formüle edebilecekleri «talep»lerine sarılmak ve onları bu yolla «kazanmaya» çalışmak normaldi.

Normaldi ama sosyalistçe değildi. Ve bunun sonucu olarak tuhaf bir durum ortaya çıktı. Devrimciler bir yandan, ülkedeki genel politik hareketliliğin sorunlarıyla, genelde yürüttükleri politik mücadelenin sorunlarıyla uğraşırken, «sosyalist» kimliğiyle politik arenada, çatışmalarda yerlerini alıyorlar; öbür yandan, öğrenci kitlesini «kazanmanın» yolunu bu kitlenin birtakım «haklarıyla» uğraşmakta gördüklerinden, basit hukuki taleplerle, «özlük işleri»yle ilgilenmek durumunda kalıyorlardı. Bu iki düzey arasındaki mesafe çok açıktı. Sosyalizm için yürütülen politik-toplumsal mücadele ile, öğrenci «zümre»sinin hayat koşullarını düzeltme mücadelesinin farklı nitelikleri devrimciler tarafından seziliyordu. Bu mesafeyi gidermek için zaman zaman acaipliğe kaçan görüşler ortaya atılıyordu. «Falanca okulda falanca ders sınavlarının üç haktan beş hakka çıkarılması sorunu halkımızın mücadelesinden soyutlanamaz» yollu «tez»leri hiçbirimiz unutmadık.

Fakat, politik mücadelenin, kendine özgü sorunları ile bir yanda, demokratik mücadelenin ise yine kendine özgü sorunları ile bundan çok uzakta bir başka yerde bulunmasındaki çelişkiyi, çarpıklığı sezenlerin çabaları sonuç vermedi. «Yemeklerin dört kaba çıkarılması halkımızın mücadelesinden soyutlanamaz» görüşü düpedüz yanlıştı, çünkü, eğer «halkımızın mücadelesi» sosyalizm mücadelesiyse, bunun, «ekonomik demokratik mücadelenin kendisine politik nitelik kazandırmak» yoluyla yapılamayacağını bütün devrimciler biliyorlardı.

Bu koşullarda sosyalizm-dışı politika ve demokratik mücadele kavrayışları egemenliğini sürdürdü: Toplum çapında politik mücadele yürütülüyordu. Asıl olan bu mücadeleydi, yani iktidar mücadelesiydi. Bu mücadele için ise kitleleri «kazanmak» gerekiyordu. Güç gerekiyordu. Kitlelerin «acil sorunları»na, «acil talepleri»ne bizim daha fazla ilgi gösterdiğimiz, bunları ancak bizim halledebileceğimiz belli olursa kitleler de bizi desteklerdi. O halde politik mücadeleyi yürütürken bir yandan

da kitlelerin varolan düzenin sınırlarını aşmayan taleplerini sahiplenerek, onları «kazanmalıydık». Devrimcilerin, çeşitli toplumsal alanlardaki kitlelerin «işlerini takip eden» kimseler durumuna düşmesi tehlikesi, bu anlayışın sonucu olarak her zaman varlığını sürdürdü.

Böylelikle iki düzeyde önemli yanlışlara düşmüş oluyorduk: İlkin, «politika» kavramını sınırlı, dar bir içerikle arıyor, öğrenci kitlesinin katılacağı en küçük, sıradan bir eylemde bile işin içine sosyalist politikanın karıştırılabileceğini göremiyorduk. Politika, sadece burjuva politik alana girmekle mümkünmüş gibi davranıyorduk. Yukarıda «kitle eylemliliğinin yükselmesi» olarak tanımladığımız temel ölçütü, her yaşanan olayda sosyalistçe birtakım şeylerin yeşertilmesinin mümkün olduğunu kavrayamıyorduk. Böylece kitleleri politikleştirmenin, sosyalistleştirmenin yolunu bulamıyorduk. Bu yolu, kitlelerin «acil» taleplerine sarılarak onları «kazanmak» şeklinde algıladık. Bu kez de kitlelerin «acil» sorunları diye bizim açımızdan biçimsel-hukuki nitelikteki sorunlara, taleplere sarıldık. Burjuva eğitim-öğretim sisteminin içinde öğrencinin, yeniden-üretim sürecinde «aydın»ın işlevi; bu işlevlerin ve öğretim sisteminin özünü oluşturan burjuva ideolojisinin sosyalist eleştirisi diye tanımlanabilecek temel sorunları ve görevleri görmezden geldik. Asıl belirleyici ve özgün mücadelemizi, «öğrenci hareketi alanının özgül çelişkilerinden» hareketle yürüteceğimiz mücadelemizi burardan kalkarak oluşturabileceğimizi görmedik.

III. «SOSYALİST DEMOKRASİ» PERSPEKTİFİNDEN YOKSUN KALMA NEDENİYLE «ÖĞRENCİ HAREKETİ»NDEN «EĞİTİM-ÖĞRETİM ALANINDA ALTERNATİF HAREKET»E GEÇMENİN BAŞARILAMAMASI

Bu konuya başlarken yine bir parça yakın tarihi olgular üzerinde duracağız.

12 Mart dönemi öncesinden başlayarak, öğrenci hareketinin gitgide artan bir yaygınlığa ve güce ulaştığını biliyoruz, yasadık. Gerek bu zamanlarda gerekse 1973 sonrasında toplumsal muhalefet hareketinin hızla yükselişi yaşandığı sıralarda, bu muhalefetin en dinamik, en canlı unsuru olan öğrenci hareketi, başlıca, faşistlere, düzen güçlerine ve özelde de okul yönetimlerine karşı mücadele ederdi. Okul yönetimleri, öğretim üveleri, öğrencilerin mücadelesi karşısında genellikle tutucu bir karşı-tavır alırlardı. Varolan geri eğitim sisteminin kurumlarına, kurallarına, kendilerinin öğrenciler karşısında «otorite sahibi» eğitici ve yöneticiler olarak sekillenen konumuna sıkı sıkıya sarılan ve bu konumu savunan öğretim üveleri, öğrencilerin kendi sorunlarını kendileri çözmek amacıyla giriştikleri hareketlere olumsuz yaklaşırlardı. Bu girişimleri «haddini bilmezlik», «çizmeyi aşmak» olarak görürlerdi.

Fakat zamanla, toplumdaki keskin politik saflaşmanın doğal bir varlığı öğretimi kurumları alanında da görülecekti. Öğrenciler ve onlarla çok yakından ilişkili teknik eleman, mimar, mühendis

vb. kesimler yoğun bir hareketlilik içindeydiler. Ortaöğretimde, çok yaygın bir «öğretmen hareketi» yeniden canlanıyordu. Kısacası, eğitim-öğretim alanının içinde yeralan ya da bu alana yakından ilişkili bulunan bütün kesimlerde, toplumdaki genel gelişmeye uyarlı bir politikleşme, politik saflaşma meydana gelmekteydi.

Üniversite öğretim üyeleri arasında, önce asistanlar, hem kendi günlük sorunlarına çözümler bulmak hem de geneldeki demokrasi mücadelesine, politik mücadeleye katılmak amacıyla harekete geçtiler. Asistanlar arasında da önderlik sosyalist eğilimlerdeydi.

Asistanların demokratik örgütlenmesinin ve harekete atılmasının üzerinden bir süre geçtikten sonra ise bu kez öğretim üyelerinde bir kıpırdanma başgösterdi. Sonuçta bir kısım öğretim üyeleri de demokratik örgütlenmeye giderek, anti-faşist, demokratik mücadele içinde yerlerini aldılar. Belki de ilk kez, geniş bir öğretim üyesi çevresi, aktif politikaya bu kadar görünür şekilde karışıyordu.

Bütün bu gelişmelerin sonucunda, burjuva eğitim-öğretim sisteminin kapsadığı tüm kesimler arasında, politik saflaşma yerleşti. Söz konusu kesimlerin her biri içinde devrimci-demokratik saflarda yer alanlarla, düzen güçlerine hizmeti sürdürmek isteyenler ve faşistler ayrıştı.

Bu, öğrenci hareketinin kaynaklandığı alanda niteliksel bir değişim anlamına geliyordu. Eskiden sadece «karşı» bir güç olarak tanımlanan öğretim üyeleri arasında, devrimci-demokratik mücadele saflarında öğrencilerle birlikte yer almak için öne atılanlar vardı. Asistanlar ise zaten daha önce bu doğrultuya yönelmişlerdi. Bu kesimlerin böyle bir yöneliş içersine girmeleri, eğitim-öğretim alanında bu zamana kadar süregelen pratiklerden çok daha kapsamlı, yeni bir mücadelenin örgütlenmesi imkânını fiilî olarak açtıyordu.

Oysa gözlerini öğrencilerin «somut», «acil» vb. «sorunlar/talepleri»ne dikmiş olanlarımız, elbette bu imkânı göremedi. Bu noktayı açmaya çalışalım.

Yukarıda bir yerde, uğrunda büyük mücadelelere giriştiğimiz «demokratik üniversite» hedefinin içeriğinin, bizler için, bütün bu mücadeleler sırasında hep belirsiz kaldığına işaret etmiştik. Ayrıca, söz konusu alanda öne sürdüğümüz «taleplerin», eleştiri konusu yaptığımız «sorunların», çoğunlukla, burjuva eğitim sisteminin özüne ilişkin şeyler olmayıp, onun biçimsel, hukuki yanlarıyla ilgili olduğunu birkaç kez yinelemiştik. Gerçekten de, varolan eğitim sisteminin eleştirirken onun biçimsel özellikleriyle sınırlı kalmamız, eğitim-öğretim alanında kendi önerilerimizi derli toplu şekillendirmemizi ve berrak, anlaşılır şekilde propaganda etmemizi engellemiştir. Yani varolan eğitimin burjuva ideolojik yeniden üretimini temel aldığını, baştan sona anti-demokratik bir işleyişe sahip olduğunu ve «eğittiği», «yetiştirdiği» kişileri itaatkâr birer «sadık hizmetkâr» yapmayı amaçladığını söylemek yetmiyordu. Eğitim sisteminin bu unsurlarının bütün ayrıntılarıyla, somut biçimleriyle ortaya dökülmesi gerekiyordu. Burjuva eğitim sistemi-

nin, bu saydığımız işlevlerini somut olarak nasıl yerine getirdiğini, hangi somut mekanizmalar içerisinde, hangi somut araçları kullanarak gerçekleştirdiğini göstermek gerekiyordu. Bizzat ayrı ayrı «ders» konularında, bütün bir «müfredat»ta insanlara nasıl şekil verildiğini açıkça anlatabilmek zorunluuydu.

Fakat bütün bunlar yapılmış olsaydı bile, henüz «eleştiri» düzeyinin ötesine geçilmiş olmayacaktı. Sosyalist anlamda eleştiri, eleştirdiği şeyin karşısına kendi hedeflerine uygun bir alternatif koymakla birlikte olabilir. Biz varolan burjuva eğitim sistemini eleştirirken, onun özüne tam anlamıyla inmemekle, onun karşısına kendi, alternatifimizi koyma işini de olabildiğince güçlendirmiş olduk. Ve kendi önerdiğimiz, kendi alternatif eğitim sistemimizi, sosyalizm hedeflerimize göre eğitimin nasıl olması gerektiğini billürleştirmedik. Eğitim-öğretim alanındaki mücadelemizin önüne konması gereken hedefleri netleştirememiş olduk böylece.

Bu durum ve şimdi sözünü edeceğimiz bir başka yanlış anlayış, «eğitim-öğretim alanında alternatif bir hareket» yaratmamızı engelledi. Söz konusu yanlış kavrayış, yukarıda da değindiğimiz, «burjuvaca» demokratik mücadele anlayışıdır. Yani herhangi bir toplumsal kesimin, bu düzen içersinde yerine getirdiği işlevi veri olarak hayat koşullarını düzeltmeye çalışması anlamındaki demokratik mücadelenin mutlaklaştırılması, politik mücadelenin bu içerikte bir demokratik mücadeleden kalkarak verilebileceği düşüncesidir. Sözün kısası, demokratik mücadeleye, «sosyalist demokrasi» perspektifinden değil, burjuva anlamda, eldeki akademik, ekonomik veya sosyal «hak»ların, imkânların genişletilmesi açısından yaklaşmaktadır.

Oysa eğer demokratik mücadeleye «sosyalist demokrasi» hedefinden gelerek yaklaşılsaydı, başka alanlarda olduğu gibi eğitim-öğretim alanında da nitelikçe farklı bir mücadele yürütmenin zorunluluğu kavranabilecekti.

Sosyalist demokrasi perspektifi diye tanımlanan bakış açısı; bir yandan kitlelerin eylemlilik düzeyinin yükseltilmesini, onların varolan toplum düzeninde hiç katılmadıkları toplumsal faaliyetlere katılmalarını, içinde yer aldıkları her türlü kurumda karar süreçlerine giderek daha fazla etkide bulunmalarını esas alırken, bir yandan da bu ekonomik-toplumsal düzen içinde yerleşmiş işbölümünün insanları sınırladığını, geniş kitleleri basit, kısmi işlere tabiyete sürükleyen sonuçlarının ortadan kaldırılmasını hedef olarak koyar. İşbölümünün ortadan kaldırılması Marksizmin nihai hedef olarak koyduğu en temel koşullardan biridir. İşbölümünü ortadan kaldırmayı hedefleyen sosyalistler ise, bugünden sürdürdükleri mücadeleler içinde, birbirlerinden soyutlanmış ayrı ayrı işler yapmaları dolayısıyla birbirlerinin «alanlarına» karışamayan farklı kesimler arasındaki ayrımların giderek silinmesine çalışırlar. Mücadelelerine katabildikleri küçük-burjuva unsurların burjuva düzenin ölçütlerine, değer yargılarına uyan özelliklerini, alışkanlıklarını gidermeye uğraşır, ezilen sınıfların, yok-

sun kaldıkları bilgi, deney ve kültürü edinmeleri için çaba gösterirler. Farklı toplumsal işlevleri yerine getiren unsurların birarada bulunacağı, ortak, kolektif bir faaliyeti birlikte yürütecekleri örgütlenmeler yaratmak için mücadele ederler.

Böyle bir perspektif, devrimcilerin hedeflerinden dolaysızca çıkarılabilir. Bu perspektif, sınıfsız toplum hedefiyle mücadele veren devrimcilerin benimsemek ve pratiklerini buna göre biçimlendirmek zorunda oldukları ilkeleri vermektedir.

Dolayısıyla, eğitim-öğretim alanında sosyalist mücadele, öğrencilerin, asistanların, öğretim üyelerinin birlikte yer alacakları, katılacakları yeni tipte örgütlenmeler yaratmayı amaçlamalıydı. Bu örgütlenmeler içinde «ders» adı altında sunulan burjuva ideolojisinin tam, köklü bir eleştirisi yapılarak, alternatif, sosyalist bir eğitimin tohumları atılabilecekti. Bununla da sınırlı kalınmayarak, öğrenciler, asistanlar, öğretim üyeleri arasında böyle bir ortak çalışma zemini oluşturulmasıyla, bu kesimlerin aralarındaki işbölümünden doğan ayrımların zaman içinde azaltılabileceği, giderilebileceği görülecekti. Bir adım ötede, burjuva ekonomik yeniden-üretim sürecine fiilen katılan «eski öğrenciler» olan aydınların, teknik elemanların vb. sözkonusu çalışmaların başı kurulabilecek, bu kesimlerin örgütleriyle ilişkiler gelişecekti. Dolayısıyla eğitim-öğretim alanındaki alternatif bir hareket, kendine özgü kurumları ile şekillenecek ve zenginleşecekti. Hatta sendikalarla, ezilen sınıfların başka örgütleriyle ilişkiler kurularak, eğitim-öğretim alanındaki mücadelenin getirdiği ürünlerden ezilen sınıfların dolaysızca yararlanması sağlanabilecek ve belki de zamanla bu sınıflardan insanlar, hiçbir zaman hayal bile edemeyecekleri bilgileri, yöntemleri öğrenecek, bu tür faaliyetlere aktif şekilde katılabileceklerdi.

Bütün bu çalışmalar, *burjuva ideolojisinin yenden üretildiği alan olarak öğretim sisteminin* eleştirisi temelinde yükselecek ve hem bu eleştirinin yapılmış, yürütülüş biçimiyle, hem de burjuva düzeninin eğitim sisteminin karşısına sosyalist alternatifini koymasıyla tam anlamıyla devrimci bir nitelik taşıyacaktı.

Bütün bunların ardından, eğitim-öğretim alanında alternatif bir hareket yaratmaktan ne kadar uzakta bulunduğumuza, öğrencilerle asistanlar ve öğretim üyeleri arasında birtakım bağların ancak ne kadar zaman geçtikten sonra oluşturulmaya başlandığına işaret etmeyi yeterli görüyoruz.

SONUÇ

«Öğrenci hareketi alanı»nda çalışan devrimciler olarak, ne kadarımızın, yukarıda belirtilen hataları yaptığımızı, hatta birçok bakımdan hayati birtakım noktalarda yanlış anlayışlara düştüğümüzü, kendi hedeflerimize, ilkelerimize uyarlı, devrimci bir mücadeleyi tam anlamıyla oluşturamamış olduğumuzu kabullenebileceği şüphelidir. Oysa bize göre, en az bizim burada başarmayı denediğimiz kapsamda bir özeleştiri-değerlendirme süzgecinden

geçmeksizin, eğitim-öğretim alanındaki devrimci mücadeleyi geliştirmemiz mümkün değildir. Belki birçokları kendilerini yapılan yanlışlardan başışık düşünebilir, bunları başkalarını suçlamak için bahane haline getirme, «ustalığı» tekrar tekrar gösterir, ya da sözkonusu yanlışları vurgulamak birçoklarının hoşuna gitmeyebilir. Devrimcilerin bu tür davranışlara aldırış etmemesi gerek. Yanlışlarını görmekten ve kapsamlı bir özeleştiri yapmaktan kaçınmaması gerek. Yoksa yanlışlarının sonuçlarını «hayat» çok sert ve geri dönülmez şekilde gösterecektir. «Bir zamanlar şunları da yapabiliyorduk...» yollu yakınmalar veya «Ama şunları şunları da başarmıştık» şeklindeki avunmalar devrimciler için tiksindirici sayılacağı gibi; toplumun bu derece yoğun bir hareketlilik içersine girdiği dönemlerde üzerine düşen görevleri doğru biçimde yerine getirmemiş olmanın sorumluluğunu üstlenebilecek bir devrimci güç de yoktur.

Şu anda, karşı karşıya kalacağımız yoğun baskılara karşı; işbaşındaki saldırı hükümetinin ve faşizmin ataklarına karşı zorlu bir direnmeyi başarmaya çalışırken; bir yandan da bugün devrimci hareketimizi bir tıkanma durumuna sürükleyen nedenleri bulup çıkarmak ve kendi pratiğimize kıyasıyla eleştiriler yöneltmek zorundayız. Önümüzdeki direnmeyi örgütlemeye çalışırken, şimdiye kadar ki yanlış, bizi çıkmaza sokan ve mücadelemizi bütünüyle saptıran anlayışları terk etmek, bunların yerine devrimci sıfatına layık bir mücadele perspektifini, politikaları ve tavırları oluşturmak durumundayız.

Bu yazı, özel bir alanda, eğitim-öğretim alanında yürüttüğümüz mücadelenin bir genel değerlendirmesi, özel olarak bu mücadele içinde sosyalistlerin tavırlarını ele alan bir özeleştiri denemesi olma amacı taşıyordu. Ama aynı zamanda üzerindeki «her türlü» baskılar nedeniyle birçok devrimcinin açıkça ifade etmediği/edemediği görüşleri yüksek sesle söylemeyi hedefliyordu.

Tam da şu an içinde bulunduğumuz durumda ki bizler için büyük önem taşıyan şu sözlere kulak verelim: «...Lenin'e göre bir yanlış karşısında susmak ya da onu görmezden gelmek, yenilmekten ve o yanlış yapmaktan daha vahimdir,» diyen Althusser'in sözleriyle bitiriyoruz:

«Bir yanlış üstünde susmanın yanlış yapmış olmaktan daha vahim olduğunu söylediği zaman Lenin'in ne demek istediğini iyice anlayabilmek için, yanlışların düzeltilmesi sorununu ciddi bir şekilde ele almak gerek. (...)

«Yanlış... karşısında suskunluk çoğu zaman yanlışın suskunluğun gölgesinde sürüp gitmesidir; 'düzeltilmiş' olsa bile. Fakat gerçekten analizi ve tarihi karşısında susulduğuna göre bilinmesine de yanaşılmayan bir yanlış ne kadar 'düzeltilebilir'? Çünkü, son tahlilde *bilinmeyen* bir yanlışın düzeltildiği hangi ciddiyetle ileri sürülebilir? Bu bizi yanlışın keyfi olarak sadece en çok göze batan veya en rahatsız edici kısımlarını, ayrıntıya giren veya yüzeysel unsurlarını düzeltmeye mahkum edecektir; kısacası, her şeyden önce bir

Birikim 60/52

sessizliğe ihtiyacı olan kurulu düzeni rahatsız etmeyecek ölçüde bir 'hesaplaşmaya' gidilecektir. Bir yanlış karşısında susuluyorsa, bu onun devam ettiğinin bir kanıtıdır. Yanlışın, tedirgin etmeyecek ölçüde sürüp gitmesi için ne kadar gerekiyorsa o kadar 'düzeltilmiş' olduğu da varsayılabilir.

«Görülüyor ki, bu konular da yanlış, hasıraltı etme ve yalan dolan arasındaki sınır çok iyi korunmaktadır: Çoğu zaman, yanlışın köklerinin istenerek veya kabul edilerek fiili olarak görmezden gelinmesi, belli bir politikamın izlendiğini gös-

termektedir. Lenin yanlışın ele alınmasına bu kadar önem veriyorduyorsa, bunun sebebi, yanlışın ele alınışının her zaman politik olması ve bir politikanın yürürlüğe konmasıdır. (...) Bir yanlışın kökleriyle birlikte sökülmek için nasıl politik bir irade gerekiyorsa, yine bir yanlışın tahlil etmemek, bilmemek, dolayısıyla kökleriyle birlikte sökülmek için de, açığa vurulmamış, ama üstünde susulan politik bir irade gerekir; yapılan yanlışın yana tavır kararına ve yanlışın tedirginlik yaratmadan sürüp gitmesini gerekli kılan politik nedenler gerekir...»

Birikim 60/53

kucucuk

P.K. 701 İZMİR

İstanbul Dağıtım: SAY Kitap Pazarlama